

Şəhidlərimizin ruhuna təskinlik gətirək

Redaksiyadan: 20 yanvar şəhidlərinin dəfnini təşkil etmiş ictimai dəfn komissiyasının sədri, iqtisad elmləri doktoru, professor Qüdrət Əbdülsəlimzadənin “20 yaşlı 20 Yanvar” kitabı çapdan çıxmışdır. Bu kitaba müəllifin 20 Yanvar hadisələri və şəhidlərin dəfninin təşkili ilə bağlı məqalə və müsahibələri, eləcə də bəzi sənədlər daxil edilmişdir. Kitabın “Nəticə” hissəsini qısa ixtisarla oxuculara təqdim edirik.

Qədim və zəngin bir tarixə malik olan Azərbaycan xalqının milli-azadlıq hərəkatı prosesində 20 Yanvar, həqiqətən, oyanış, habelə özünüdərk in ifadəsi kimi tamamilə yeni, son məqsədə çatmaq, müstəqil dövlətçilik ənənələrini bərpa etmək uğrunda mübarizə yolunda, şübhəsiz, ayrıca mərhələ təşkil edir.

Xalqımızın keçdiyi əzablı, lakin şərəfli, məşəqqətlərlə dolu sınaq və oğul-qızlarının qanı ilə suvarılmış uzun mübarizələrin məntiqi nəticəsi olan 20 Yanvar hadisələri, onu bütün dünyaya öz tarixi adət-ənənələrinə bağlı, habelə müasir dünyanın sivil qaydaları ilə yaşamağa qadir yetkin, eyni zamanda, əyilməz, müdrik bir millət kimi tanıtdı.

İmperiya ağalarının, onun müti ideoloqlarının və satqın cızmaqaraçı yazarlarının, habelə “sapı özümüzdən olan baltaların” bu hadisələrin əsl səbəbləri, hərəkatverici qüvvələri, proseslərin məqsədi, obyektiv gedişi, nəhayət acılı-ağrılı faciəli nəticələri haqqında böhtan-iftiralarla dolu qərəzli mövqelərinə baxmayaraq, tezliklə dünya ictimaiyyəti görüb inandı ki, Qanlı Yanvar istiqlaliyyət, suverenlik, müstəqillik uğrunda mübarizəyə qalxmış millətin, son 200 il ərzində işğalçı çarizmin müstəmləkəçilik siyasətinə, zorakı-totalitar bolşevik rejiminin mənfur ideologiyasına qarşı haqq-ədalət mücadiləsinin yeni mərhələsinin unudulmaz parlaq səhifələridir.

Sərt fəvqəladə vəziyyət gerçəkliyi, yerli hakimiyyət qurumlarının iflicliyi, hərbi vertolyotların əsəbləri oynadan gurultusu, vaxtaşırı şəhərin müxtəlif hissələrindən eşidilən atəş səsləri, kütləvi tədbirlər, təhqiramiz yoxlamalar, qanunsuz həbslər, hərbiçilərin harın hərəkatları, obyektiv rəsmi məlumatlılıq və informasiya məhdudluğu şəraitində Azərbaycan xalqı zəhmli ordunun qəfil zərbələri ilə əzilsə də, zülmün hökmünə sinə gərməsi, özündə qeyrət-cəsarət taparaq mübarizəsini yeni vasitələrlə davam etdirməsi tarixi faktır.

Millətin ayrı-ayrı ictimai təbəqələrinə məxsus oğul-qızlarının müxtəlif aşkar-gizli kanallardan istifadə etməklə, 20 Yanvar faciəsi barədə dünya ictimaiyyətinə ilkin həqiqətləri çatdırmaq səyləri; ümumxalq mitinqinin hökmü ilə şəhidlərin dəfni üçün konkret ərazi seçilməsi və dərhal qəbirlərin qazılması, habelə digər təşkilati işlərə başlamaq üçün İctimai Komissiyanın formalaşdırılması; bütün maneə və hədələrə baxmayaraq 1990-cı il yanvarın 21-i gecəsi tam tərkibdə olmasa da, parlamentin növbədən kənar fəvqəladə sessiyasının çağırılması, habelə orada baş vermiş hadisələrin qızgın müzakirə edilərək siyasi cəhətdən qiymətləndirilməsi; Şəhidlərin dəfninə hazırlıq ərafəsində məscidlərin və din xadimlərinin göz yaşları axıdaraq, fədakarlıqla yerinə yetirdikləri dini ayin təyinatlı təmənnəsiz xidmət zəhmətlərini, habelə sonrakı savab fəaliyyətlərini; iki milyona yaxın adamın iştirak etdiyi şəhidləri onların şərəfinə adlandırılmış “Şəhidlər Xiyabanı”nda son mənzilə yola salınması mərasiminin əzəmətli etiraz dalğalarını xatırladan nümayiş xarakterli unudulmaz mənzərəsi; ilk gündən başlayaraq, xalqın iradəsi ilə bu müqəddəs yerin milli ziyarət və and ocağına çevrilməsi, şübhəsiz, hadisələrə tənqidi təhlil mövqeyindən yeni şüur, habelə özünüdərk amilləri müstəşivində yanaşmağın nəticəsi idi.

O qanlı-qadalı “qara yanvar” gecəsindən başlanmış şəhid ailələrinə və yaralıları ümumxalq qaygısı, “Səhər” və “Fəvqəladə vəziyyət” qəzetləri əməkdaşlarının əsl mərdlik tələb edən, həmin hadisələrə həsr olunmuş xüsusi nömrələr buraxmaları, hüquq-mühafizə orqanları sisteminin bir sıra işçilərinin öz talelərini zərbə altına qoyaraq, İctimai Dəfn Komissiyasına zəruri ehtiyat-xəbərdarlıq məlumatları çatdırmaları, Abşeron kəndləri sakinlərinin zəhmətlə becərdikləri və dolanacaq vasitəsi olan al qərənfilləri Bakının küçə, meydan və yollarına səpmələri, “Azadlıq” radiostansiyası Azərbaycan verilişləri redaksiyasının kədər və ürək yangısı ilə dünyaya yaydığı obyektiv məlumatları, “Şəhidlər Xiyabanı” ərazisi və onun ətrafında baş verə biləcək təxribatçılıq hərəkatları ehtimalından ziyarətə gələn saysız-hesabsız insan axınına qorumaq məqsədilə, yalnız İctimai Komissiyasının bir-iki üzvü ilə əlaqə saxlayan könüllü silahlı dəstə üzvlərinin qeyrət-namus ucalığı, şaxtalı yanvar-fevral gecələrində “Şəhidlər Xiyabanı”nda səhərdək növbə çəkən gənclərin cəsarəti, yaxın-uzaq Azərbaycan rayonlarından, qonşu respublikalardan, xarici dövlətlərdən gəlmiş insanların göz yaşları, qəzəb-nifrət hissləri mürəkkəb mənzərələrini xatırladıqca, həmin faciəli hadisələrin şəhidi yox, şahidi olduğun üçün, sanki, xəcalət çəkir və kövrəliyərsən...

Bütün bunlar, habelə söylənməsi və qələmə alınması məsləhət olmayan digər anlar, bəlkə də tarixdə az bənzəri ola biləcək qaynar Qafqaz çilgınlığı ilə təmkinli Şərq müdrikliyinin elə fenomen — möcüzəsidir ki, həmin proseslərin yaşantı hisslərini sakitcə təsvir edib, bütün rəngarəng çalarları ilə canlandırmaq çox çətindir, bəlkə də heç mümkün deyildir.

20 Yanvar hadisələrindən 20 il keçməsinə baxmayaraq, hələ də o günlərin bir sıra “qaranlıq səhifələri” açılmadığından, həmin proseslər barəsində son söz söyləyib qəti nəticəyə gəlmək, habelə hökm vermək hüququnun “zamana ehtiyacı vardır”.

Fikrimi aydınlaşdırmaq üçün qeyd etməliyəm ki, həmin proseslərin meydana çıxmasının tarixi səbəbləri, hazırlanması mərhələləri, həyata keçirilməsi gedişi, sonrakı siyasi-ictimai nəticələri istiqamətində imperiya

mərkəzinin, yerli hakimiyyət orqanlarının, kəşfiyyat xidmətlərinin, partiya liderlərinin, hərəkat başçıların, respublikada vəziyyətin gərginləşdirilməsində və “daha çox qan tökülməsində” maraqlı olub, “bulanıq suda balıq tutmağı” qarşılama məqsəd qoymuş qüvvələrin, qonşu ölkələrin maraq səviyyəsi, aparıcı dünya dövlətlərinin mövqeyi faktlar, sənədlər, arxiv materialları əsasında öyrənilərək, müqayisəli təhlil edilib, obyektiv surətdə ümumiləşdirilməyincə, nə qədər kədərli səslənsə də, Azərbaycan tarixinin ən yeni dövrünün zirvə səhifələrindən sayılan o günlərin real mənzərəsini yaratmaq çətindir.

Fikrimizcə, 20 Yanvar hadisələrinin tarixi rolu xalqımızın taleyində və onun uzunmüddətli azadlıq hərəkatı mübarizəsi yolunda yeni bir mərhələ olmasında, milli oyanışa və birliyə güclü təkan verməsində, son məqsəd kimi Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsindədir.

Bu gün qarşımızda duran əsas vəzifə cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinin mərkəzləşdirilmiş söylərini qarşıda duran siyasi-ictimai, diplomatik-hərbi, iqtisadi-sosial, mənəvi-əxlaqi problemlərin optimal həlli yollarının tapılmasına yönəltməkdən ibarətdir. Müasir inteqrasiya və beynəlxalq miqyasda qloballaşma prosesləri axarında, dünya təsərrüfat həyatında ölkəmizin malik olduğu potensiala layiq yer tutmaq imkanları məhz bu istiqamətdə axtarılmalıdır. Həmin yolla irəliləyimiz, köklü problemlərimizin həllini reallaşdırmaqla yanaşı, eyni zamanda, Vətənimiz üzərində dolaşan narahat şəhid ruhlarına, şübhəsiz, təskinlik gətirərdi.

Qüdrət ƏBDÜLSƏLİMƏDƏ,
iq̄tısad elmləri doktoru, professor